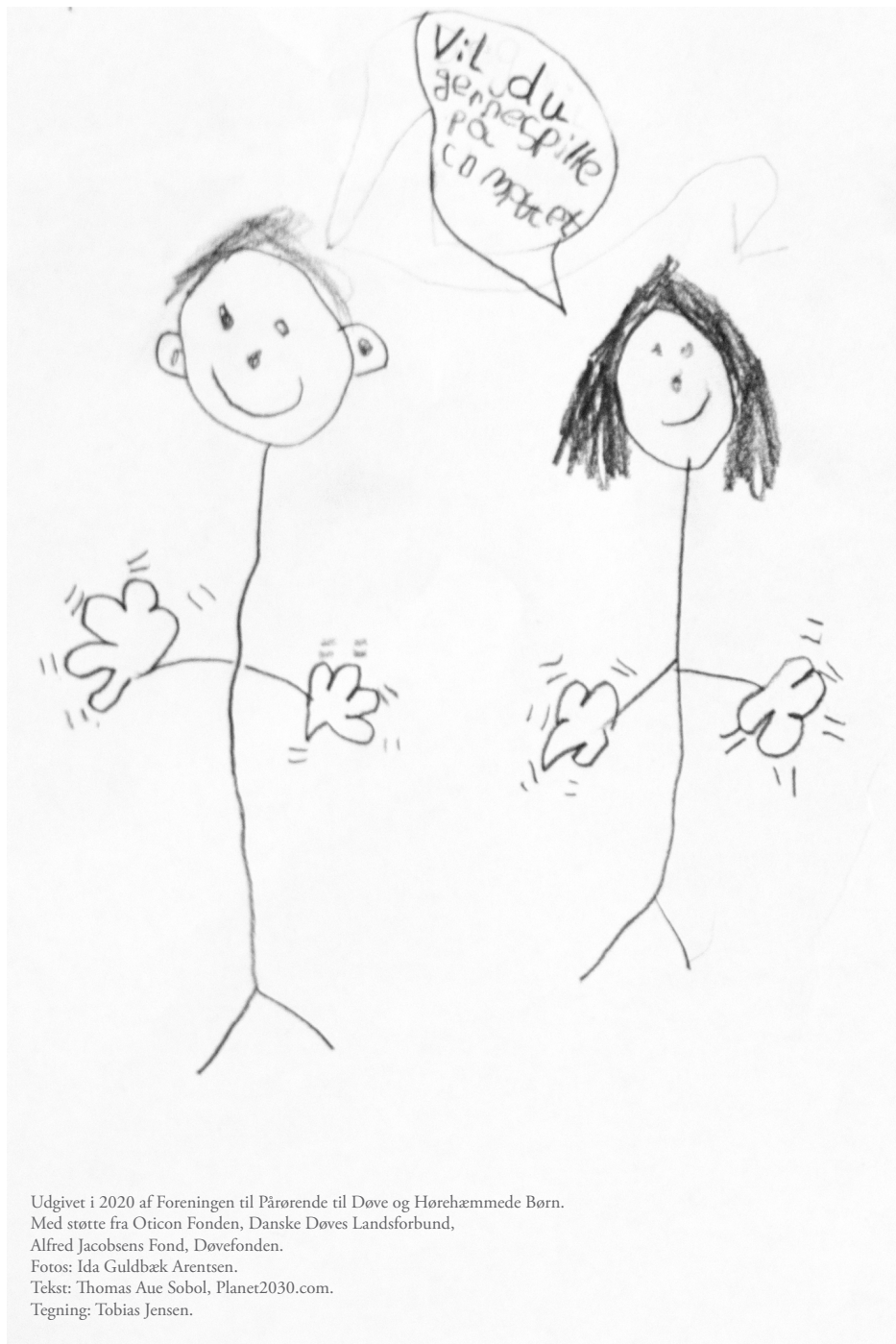

Tegn til dit barn

Lær tegn-til-tale & tegnsprog

Udgivet i 2020 af Foreningen til Pårørende til Døve og Hørehæmmede Børn.
Med støtte fra Oticon Fonden, Danske Døves Landsforbund,
Alfred Jacobsens Fond, Døvefonden.
Fotos: Ida Guldbæk Arentsen.
Tekst: Thomas Aue Sobol, Planet2030.com.
Tegning: Tobias Jensen.

Ord fra hænderne

Hvordan siger man mor og far med tegn? Og hvad med lege, elsker og is? Hvordan spørger man sit barn, om hun er sulten? Tørstig? Træt? Findes der tegn for alt?

12-årige Tobias kan høre, men han kan ikke tale, for hans talecenter fungerer ikke. **20-årige Carmen** fik en alvorlig høreskade, da hun som barn fik en infektion. Siden har hun fået et avanceret høreapparat, og nu både taler hun og bruger tegnsprog. **5-årige Anton** er født med en sjælden genforandring. Han siger 'far' og 'chokolade' med munden, men han fortæller om sine behov med hænderne.

Hvert år bliver **100-150 børn** født med nedsat hørelse eller døvhed. Langt de fleste får stor gavn af traditionelle høreapparater eller mere avancerede høreapparater kaldet Cochlear Implants (CI) (se s. 9). Men nogle børn og unge har stadig brug for tegn eller tegnsprog. Enten i en periode – eller hele livet. Der findes også børn, som af andre grunde end døvhed har svært ved at udvikle talesprog. De kan også få glæde af at bruge tegn.

Fortællingerne her er en inspiration til, hvordan børn, forældre og andre pårørende kan bruge hænderne til at kommunikere med.

Mød Tobias og Maria	side 4-5
Mød Carmen	side 6-7
Lær om tegn-til-tale, tegnsprog og totalkommunikation	side 8-9
Mød Anton og Thomas	side 10-11
Se hvor man kan lære at bruge tegn	side 12

Tobias, 12 år & Maria, 39 år

Tobias Jensen kan høre, men hans talecenter fungerer ikke. Han går i skole på en specialafdeling på Langelinieskolen i København. Tobias' mor, Maria Jensen, fortæller:

Da Tobias var to år, kunne han sige en del. 'Hej mormor, din gamle tosse', 'æsker dig' og sådan noget. Han kunne også sige farverne fuldstændig rent. Men pludselig en dag vi sad og legede med klodser i alle mulige farver, så skete det. Bang! Han kunne ikke udtale ordene længere, det blev til sådan noget 'dada'. Lægerne sagde, at der var for meget aktivitet i hans hjerne, også når han sov, og det påvirkede hans talecenter, så han ikke kunne udtale ordene ordenligt længere.

Hvordan skulle vi nu kommunikere med Tobias? Tit pegede han bare på ting, når han ville have noget. Men jeg fortsatte med at tale til ham for at se, hvor meget han forstod.

I starten blev jeg ked af det og tænkte; 'Hvad sker der med mit barn'. Men den periode kom jeg hurtigt over, og så var det bare at få det bedste ud af det. Jeg har været der for ham hele vejen.

Efter et halvt år begyndte Tobias at lære tegn-til-tale og siden tegnsprog. Han

blev så glad, da jeg fortalte, at jeg ville på tegnsprogskursus. Og siden er det jo bare kørt derudaf. Jeg kan se i hans øjne, når han tænker; 'Mor! kan du også sige det?'

Når man tænker på Tobias' situation, så er han en glad dreng. Han gemmer sig ikke. Han er nysgerrig omkring mange ting. Jeg er ked af, at jeg ikke kan fuldt tegnsprog. Jeg kan for eksempel godt få problemer, når vi øver matematik. Så sidder jeg med kuglepenn og lægger dem op for ham og viser, at når det er minus, så trækker man fra, og når man ganger, så gør man sådan og sådan ... Jeg prøver at gøre det på min måde.

'Har du forstået, hvad Mor mener?,' spørger jeg så.

Lægerne siger, at hos børn som Tobias, der begynder talecenteret nogle gange at fungere bedre i puberteten. Og det er jo snart.

Carmen, 20 år

Carmen Mudava har kraftigt nedsat hørelse. Hun bruger Cochlear Implant (CI) ved det ene øre og høreapparat i det andet. Carmen går på ungdomsuddannelse (STU) i Rødovre.

I Rumænien gik jeg på en skole for hørende børn. Jeg kunne slet ikke forstå, hvad der skete i klassen, så jeg følte mig alene og isoleret. Jeg så efter, hvad de andre børn skrev, og så skrev jeg lidt det samme. Sådan var det også, da jeg kom til Danmark.

For fem år siden begyndte jeg så på en skole for døve og hørehæmmede børn. Jeg kan huske, at jeg sad på kontoret med min mor og far, og så kom der en lærer og begyndte at forklare noget med tegn. Men ingen af os kunne tegnsprog. Min mor sagde bare; 'Det her er Carmen'. Jeg var så nervøs og genert. Til frokost kunne jeg se, at alle havde fuld gang i hænderne, men jeg forstod stadig ingenting. I klassen viste eleverne deres navne med tegn, og til sidst var det min tur. Jeg lærte at stave til Carmen, og jeg lærte tegn for frugter og alt muligt andet. Den dag begyndte jeg at få noget ud af at gå i skole. Jeg fik kammerater og lærte en masse.

Siden har jeg fået et Cochlear Implant, og det betyder, at jeg kan høre flere forskellige lyde. Jeg træner hørelsen meget, og hvis folk taler roligt, så kan

jeg godt forstå, hvad de siger. Men hvis der bare bliver snakket løs, så kan jeg ikke. Jeg bruger stadig tolk og tegnsprog, for ellers kan jeg slet ikke følge med. Jeg vil gerne lære at tale bedre, men jeg vil også holde fast i tegnsproget, for her har jeg en rigtig god kommunikation.

Det føles kedeligt og sådan lidt ensomt derhjemme, for min familie kan ikke mit sprog. Mine forældre skal jo passe deres arbejde og tjene penge, og det har jeg forståelse for. Jeg er meget på mit værelse. Jeg læser og spiller eller snakker tegnsprog med mine venner over Skype.

Jeg har været i praktik i en børnehave. Det var en god oplevelse, jeg kunne godt lide at passe børnene. Jeg klarede mig med gestik og med at skrive frem og tilbage med kollegerne på papir. Når vi skulle lave mad, så jeg hvordan de andre pædagoger gjorde, og så kopierede jeg det. Jeg ved endnu ikke, hvad jeg vil arbejde med i fremtiden. Jeg vil gerne prøve forskellige ting af.

Hvad betyder sprogene?

Tegn-til-tale. Her supplerer man talesproget med tegn, kropssprog og mimik. Kan bruges af mennesker uden talesprog - eller med et svært forståeligt talesprog.

Tegnsprog. Et fuldt sprog med en selvstændig grammatik, der er anderledes end dansk talesprog. Sproget udtrykkes via håndstillinger, hoved-, krops- og håndbevægelser, mimik og blikke. Bruges af døve eller mennesker uden talesprog. Udviklet gennem århundreder men først anerkendt formelt som et sprog af Folketinget i 2014.

Totalkommunikation. Alle anvendelige metoder tages i brug for at gøre sig forståelig over for hinanden. Det kan være stemme, pegninger, kropssprog, mimik, lyde, tegn-til-tale. Man må i hver enkelt situation vurdere, hvad der er bedst at bruge.

Hvad kan hjælpe på hørelsen?

Høreapparater. Kendt af de fleste. Har en mikrofon og en lille højttaler. Mikrofonen opfanger lydene, som bliver forstærket via højttaleren og sendt ind i øret.

Cochlear Implants (CI). Avanceret høreapparat til svært hørehæmmede og døve med defekt i det indre øre (cochlea). Har en indvendig og ydre del. Den ydre består af en mikrofon og lydprocessor samt en spole. Den indvendige består af en modtager, der er placeret under huden, og en elektrode, der er lagt ind i det indre øre. Apparatet sender elektriske signaler til hjernen, som ved træning kan lære at opfatte det som lyd og sprog.

Baha. Står for 'Bone Anchored Hearing Aid'. Det er et høreapparat, som er skruet fast på selve kranieknoglen. Ved problemer i det ydre øre eller mellemøret sender et Baha lyden direkte ind i det indre øre via knoglen. Alle mennesker får en del lydvibrationer gennem kranieknoglen, og et Baha udnytter kroppens naturlige evne til at overføre lyd.

Anton, 4 år & Thomas, 47 år

Anton Staahlnacke Marcussen har en sjælden genforandring og nedsat hørelse. Han bruger et såkaldt Baha-implantat (se s. 9). Anton går i specialbørnehave i Århus. Antons far Thomas Marcussen fortæller:

Jeg har lige testet Anton i børnehaven i dag. Han sad med ryggen til og legede med modellervoks med Baha på. Jeg råbte af ham på tre meters afstand. Der gik fem gange, inden han begyndte at kigge rundt. Andre gange reagerer han hurtigt, når jeg kalder. Det afhænger meget af situationen. Normalt når jeg kommer hjem og siger 'hej', så vender han sig om med det samme.

Efter Anton fik sit Baha, fik vi at vide, at vi skulle holde igen med at bruge tegn og i stedet sige ord, ord, ord. Anton skulle bades i ord, og så skulle det nok komme. Nu kan han sige farvel, chokolade og flyvemaskine på sin egen Anton-måde, men der er noget, der tyder på, at sproget ikke kommer i det tempo, de professionelle har forventet.

Når jeg ser på det nu, så ville jeg gerne have fortsat med at bruge tegn parallelt med ord. Tiden er jo vigtig. Det er en sårbar alder at forsinke hans sproglige udvikling i. Tegnene giver en kontakt med Anton, jeg ikke får på andre måder. Han kan ikke give igen med

ord, men det kan han med tegn. Han kan fortælle, hvad han vil have. Han kan vise, hvad han vil lege med, og hvor han vil hen. Det er sjovere at være sammen med ham, når man oplever, at han udtrykker sig. Uden tegn kan han blive meget indelukket. Jeg har helt sikkert brug for noget mere systematisk tegnundervisning, hvis jeg skal rykke mig, kæde ord sammen og komme ud over de almindelig ord, som Anton interesserer sig for.

De er gode til at arbejde med Anton i børnehaven, og det giver en kæmpe tryghed. Så kan jeg også være sammen med Anton uden altid at tænke på, at jeg skal lære ham alle mulige ting. Det kan godt forstyrre, hvis jeg hele tiden er optaget af det. Det er rart bare at ligge foran fjernsynet og hygge eller gå en tur, uden nogen siger noget.

Jeg tror, Anton udvikler et sprog inden for de næste 2-3 år. Jeg er født optimist.

Her kan du lære at bruge tegn-til-tale, tegnsprog og visuel kommunikation:

København

Langelinieskolen SPK i København.
Kontakt: Juan Scharff, juscha@kk.dk, 31778141

AOF Frederiksberg-København & Amager.
Kontakt: <https://aftenskole.aof.dk/>, 38160336

CFD, Søborg.
Kontakt: www.cfd.dk,
Lone Pallesen Suhr, 44391144 / 21403170

Københavns Professionshøjskole.
(moduler på tegnsprogsuddannelsen)
Kontakt: <https://kp.dk/tegnsprogstolk> ,
Susanne Niebe, SNIE@kp.dk, 41897339

Nordjylland

Center for Døvblindhed og Høretab, Aalborg.
Kontakt: www.cdh.rn.dk,
Anne Søbye, 97647228

FOKUS Folkeoplysning, aftenskole.
Kontakt: www.fokus-folkeoplysning.dk, 99301000

Midtjylland

Castberggård.
Kontakt: <https://cbg-hojskole.nemtilmeld.dk/>,
Elinor Vestergaard, ev@cbg.dk, 75687900

FOF Favrskov.
Kontakt: <http://www.fof.dk/favrskov/>, 86525402

Syddanmark

Center for Høretab, Fredericia.
Kontakt: <http://www.cfh.dk/>,
Anette Thiesen, anette.thiesen@rsyd.dk, 99443250

Du kan finde flere kurser her – også hos private udbydere:

<http://dansktegnprog.dk/links/undervisning-i-dansk-tegnsprog/>

Digitale ordbøger:

TegnApp www.tegnsprog.dk